

Peter Rietbergen

Nostalgie en/of nationalisme?

Japans historische televisiedrama's in Euraziatisch perspectief.

Reeds 54 jaar lang kan elke Japanner op zondag zijn of haar historische sensatie beleven door om acht uur 's avonds - *prime time!* - de televisie aan te zetten en te kiezen voor “Nippon Hōsō Kyōkai”, de Japanse Omroep Organisatie. Ook wel de ‘BBC van Japan’ genoemd, was NHK in 1924 de eerste (nationale) radio-omroep van het land, gedomineerd door het Ministerie van Communicatie. Na de Tweede Wereldoorlog werd het een ‘onafhankelijke’ organisatie die echter tot op heden door de staat uit de kijk- en luistergelden gefinancierd wordt en waarvan het directorium door het parlement wordt benoemd.

In 1950 begon de NHK met televisie-uitzendingen, aanvankelijk nog in zwart-wit. In 1963 werd voor het eerst een langlopend historisch televisiedrama geprogrammeerd. Het genre staat bekend als *taiga-dorama* en verdient die naam ook. Immers, *taiga* is de Japanse vertaling van *roman fleuve* en als term gekozen omdat telkenjare gedurende veertig à vijftig weken in afleveringen van circa 45 minuten elk een veelomvattende geschiedenis verteld wordt, zoals in negentiende-eeuws Frankrijk in de negentig romans van Honoré de Balzacs cyclus *La Comédie humaine*, en in de twintig delen van Emile Zola's *Les Rougon-Macquart*.

De omvang van de onderneming - zoveel uren per jaar voor één verhaal¹ - alsmede de continuïteit van het fenomeen maken de *taiga* tot, voor zover ik kan nagaan, 's werelds meest monumentale televisie-exercitie op het terrein van het historische melodrama: van wat ik recent genoemd heb ‘verledenverbeeldingen voorbij de geschiedwetenschap’.²

Die constatering roept vragen op. Waarom werd besloten op deze manier aandacht te geven aan het Japanse verleden? Welke thema's zijn in de loop der jaren door NHK aan de orde gesteld - nota bene: ook andere Japanse zenders programmeren vergelijkbaar-grootschalige drama's! Wat zeggen de keuzes over de achtergronden en overwegingen van de opdrachtgevers, maar, door hun ogen, ook over de (veronderstelde) behoeftes van het kijkerspubliek? Is het genre na drie generaties nog even populair als in de eerste decennia? Welke effecten heeft het op het geschiedbewustzijn van de natie? En tenslotte: maken andere Euraziatische naties vergelijkbare televisiekeuzes?

Japans naoorlogse herinneringspolitiek: historisch zelfbewustzijn en/of nostalgie?

Japans behoefte om, via het nieuwste massamedium, verledenverbeeldingen in omloop te brengen die - dat is althans mijn gedachte - beogen de natie haar trots en identiteit te hergeven en zo (ook) in staat te stellen de trauma's van de Tweede Wereldoorlog te verwerken, begon niet met de *taiga*-drama's.

Al vóór, maar met veel grotere frequentie na 1945 vertoonden de Japanse bioscopen de zogenaamde *jidaigeki*, speelfilms die een episode uit het (verre) verleden behandelen - precies de rolprenten die men in het Westen vaak 'samuraifilms' noemt, waaronder ook erkende cinematografische meesterwerken als *Rashōmon* (1950) en *Zeven Samurai* (1954) van de regisseur Akira Kurosawa. Het genre was zeer succesvol: vanaf 1950 verschenen er jaarlijks minstens twee doch meestal drie, vier of vijf nieuwe producties. In de jaren 1960 en 1970 soms zelfs tien per jaar - waarna overigens de populariteit ietwat daalde.³ Geen wonder dat in 1963 NHK tot de *taiga-dorama* besloot met als uitgangspunt: 'Wij kunnen de bioscoopfilms verslaan.' Dat is in elk geval enkele decennia succesvol gebeurd - waarbij men ook mag bedenken dat de *taiga*-series tevens werden uitgezonden op Hawaï en in de regio-San Francisco, waar grote Japanse gemeenschappen wonen.

Welke verledenverbeeldingen?

Een analyse van het *taiga*-fenomeen begint natuurlijk met de vraag welke periodes en personen uit de Japanse geschiedenis verbeeld zijn. Mijn onderzoek - dat zich uitstrekt tot 2019, waarvoor nu het jaarthema bekend

is - resulteert in het volgende overzicht, het eerste dat, voor zover ik weet, buiten Japan gepubliceerd is.⁴ Ik neem daarin ook de drie NHK-series mee die in 1984/85, 1985/86 en 1986/1987 op de woensdagen werden uitgezonden, veelal in 45 afleveringen. Daarnaast bekijk ik de dertien episodes van de serie *Saka no Ue no Kumo*, over Japan rond 1900, dat in de maanden november-december van 2009, 2010 en 2011 als 'speciaal NHK-drama' gepresenteerd werd.

Periode	Aantal	Dominant vrouwelijk perspectief
De vestiging van het keizerrijk: 5e/6e-10e eeuw		
De heerschappij van de Taira- en Minamoto-clans: 10e-12e eeuw	9	1
De 13e tot vroege 16e eeuw	5	
De midden-zestiende-eeuwse burgeroorlog	3	
De tijd van Nobunaga Oda: het derde kwart van de 16e eeuw	4	1
De tijd van Hideyoshi Toyotomi: het laatste kwart van de 16e eeuw	9	2
De eerste helft van de 17e eeuw, de tijd van de eerste vier Tokugawa-shōgun	11	1
De tijd rond 1700 - o.a. het epos van de 'Zevenenveertig Rōnin'	5	
De late 18e en de vroege 19e eeuw	1	

De tijd van de laatste Tokugawa-shōgun: 1840-1850	3	1
De “Bakumatsu”-periode, ca 1850-1870: de overgang naar de Meiji-restauratie	11	1
De late 19e en vroege 20e eeuw	0	
De periode van WO II en de onmiddellijke nasleep	2	1
De tweede helft van de 20e eeuw	1 (beoogd voor 2019)	

Deze analyse laat de volgende conclusies toe. De vroegste geschiedenis van Japan, en meer concreet het ontstaan van het keizerlijk gezag, is nooit in beeld gebracht. Zelfs de vele, in de loop der tijd veranderende rollen van de keizer worden in geen enkel *taiga*-drama centraal gesteld; ook zijdelings wordt er slechts zelden aan gerefereerd.

Cijfermatig bezien springen vier periodes in het oog. Allereerst, met negen series, de woelige eeuwen waarin achtereenvolgens de Taira- en Minamoto-clans zowel ‘de keizer’ als Japan beheersten. Vervolgens, met tezamen dertien series, de zogenaamde *Sengoku*-periode: de tweede helft van de zestiende eeuw. Daarin probeerde eerst de krijgsheer Nobunaga Oda, en erna diens aanvankelijke volgeling Hideyoshi Toyotomi⁵ een einde te maken aan de burgeroorlog die het land al zolang verscheurde. Neemt men het begin van die burgeroorlog, in de veertiende en vijftiende eeuw, erbij, dan werd deze woelige periode zelfs in zestien series getoond.

De eerste helft van de zeventiende eeuw, toen de Tokugawa-familie haar macht vestigde, werd in elf series verbeeld. Maar de meer dan tweehonderd jaren rust en bloei die Japan vervolgens doormaakte, spraken kennelijk de televisieproducenten niet aan. Wel werden vijf series gewijd aan de jaren waarin het meest beroemde Japanse epos zich afspeelde, het verhaal van de Zevenenveertig Rōnin, de mannen die hun tot zelfmoord veroordeelde leenheer als ‘getrouwen tot in de dood’ volgden. Overigens stel ik vast dat

de Tokugawa-periode, ofwel de 'Edo-tijd' zeker sinds de jaren 1980 meestal in een goed licht gesteld wordt, zodat de negatieve interpretatie ervan in de Japanse geschiedschrijving *stricto sensu*, die vanaf de jaren 1870 een aanvang nam en pas recentelijk verandert, nu ook in deze publiekspresentatie tot het verleden behoort.

Echter, met tezamen veertien series krijgen de jaren 1840-1870 naar verhouding toch de meeste aandacht. Het waren de nadagen van het regime van de Tokugawa-shōgun, waarin (burger-)oorlogen tenslotte in het 'moderne' Japan resulteerden en het keizerlijk gezag werd hersteld, in de zogenaamde *Meiji*-tijd.

Daarentegen lijkt er geen enkele belangstelling voor de op veel fronten fundamentele ontwikkelingen vanaf 1870 tot aan de Tweede Wereldoorlog. Aan de oorlog zelf en de erop volgende jaren van Amerikaanse suzereiniteit en wederopbouw zijn slechts twee jaardrama's gewijd, *Sanga Moyu* en *Inochi*. Waren de trauma's voor de kijkersgeneraties geboren in de twee decennia vóór de oorlog nog te dichtbij, en voor de generaties die erna het tv-publiek gingen vormen niet meer relevant?

Voorbij de cijfermatige benadering stel ik het volgende vast. De *taiga*-series zijn in die zin nostalgisch, dat ze, op een enkele uitzondering na, een pre-industriële, agrarische cultuur tonen, waarin de grote stad niet figureert. Tegelijkertijd geven herkenbare individuen - dikwijls gesteund door hun familie en geleid door strikte normen en waarden - vorm aan hun bestaan en dat van de gemeenschap, van de natie zelfs.

De verhalen zijn des te aansprekender omdat ze veelal worden verteld vanuit het perspectief van één persoon. Aanvankelijk waren dat de helden van de betrokken periode, die Japanners al uit hun geschiedenisboekjes en literaire teksten kennen. Doch reeds in 1978 was, in *Ōgon no Hibi*, een 'gewone' man het gezicht van het verhaal. Die invalshoek wordt de laatste jaren vaker gekozen, ongetwijfeld om de betrokkenheid van de kijkers te stimuleren. En hoewel pas in 1979 voor het eerst een vrouw het dragende personage werd (Masako Hōjō, die in de twaalfde eeuw Japan regeerde), neemt ook die vorm van 'gendering' en dus kijker-bespelende invoelbaarheid langzaamaan toe. Overigens wordt, in tegenstelling tot bijvoorbeeld in de bekende Japanse stripverhaalcultuur, in de *taiga* seks niet openlijk getoond, en geweld al evenmin in gruwelijk detail uitgemeten.

Met dat al verbeelden *taiga* een wereld die schril afsteekt tegen de

eigentijdse. In het naoorlogse, zich in ijlt tempo industrialiserende Japan - met handen en voeten gebonden aan de overwinnaars van de natie, de Verenigde Staten - moesten steeds meer mensen overleven in anoniem-grootstedelijke agglomeraties. De mannen als saaie 'salary men', van de wieg tot het graf economisch en sociaal afhankelijk van hun bedrijf, de vrouwen, meer dan voorheen, teruggeworpen op de rol van huismoeder.

Constance populariteit?

Op basis van cijfers die NHK publiceert, stel ik vast dat tussen 1963 en 1999 vrijwel altijd meer dan 20 procent, en veertien jaar tussen de 25 en 30 procent van de kijkers op de *taiga*-avonden aan de buis gekluisterd zaten. Een achttal jaren keken zelfs méér dan 30 procent, en toen juist naar de series die de geschiedenis van de burgeroorlog in de late zestiende eeuw verbeeldden en, éénmaal, naar het verhaal van de Zevenenveertig Rōnin.

Echter, sedert 2000 daalden de kijkcijfers, eerst tot onder de 20 procent, en na 2011 zelfs onder de 15 procent.⁶ Dat baart NHK natuurlijk zorgen en noopt tot vragen over de levensvatbaarheid van het genre, en de manieren waarop een veranderend, jonger publiek eraan 'gebonden' kan worden. De introductie van hippe acteurs die in andere massamedia een populair gezicht gekregen hebben is een van de oplossingen,⁷ maar de vraag is of dat voldoende is; wellicht schrikt ook de jongere generatie Japanners, die 'cool Japan' belichamen, toch terug voor de discipline die het kost om een jaar lang wekelijks de dikwijls gecompliceerde verhaallijnen te volgen. Misschien dat, binnen afzienbare tijd, vergelijkend tv-onderzoek kan uitwijzen of, bijvoorbeeld, het al even gecompliceerde 'westerse' publiekssucces, *Game of Thrones*, in Japan (wel) aanslaat.

Het taiga-drama en Japans historisch bewustzijn.

Allerlei onderzoek suggereert dat de *taiga* zowel direct als indirect de historische sensatie in Japan bevorderen, zoals bijvoorbeeld de historicus Daikichi Irokawa stelde.⁸

Zelf constateer ik, dat telkenjare de bekendmaking van de voor het volgend jaar gekozen historische figuren of periode veel publiciteit genereert. Die komt ten goede aan NHK, dat zijn positie op 's lands televisiemarkt wil handhaven. Maar ook aan auteurs die ofwel direct betrokken zijn bij het

script, of in verleden en heden wetenschappelijke teksten en historische fictie aan de thematiek gewijd hebben. Inderdaad zijn veel *taiga-dorama* gebaseerd op (soms oudere) historische romans, een genre dat in Japan populair is, en dus een emotie van herkenning oproept. Kortom, zowel de tv-series zelf als de teksten erachter brengen oude en nieuwe kijkers/lezers nader tot de gekozen *dramatis persona(e)* en periode.

Veelbetekenend is, dat de jaarthema's met enige regelmaat gekozen lijken om bepaalde nationaal-politieke doelen te dienen. Zo was de serie voor 1968 - honderd jaar na de *Meiji*-restauratie - gewijd aan een held uit die tijd. Na de ramp met de kerncentrale in Fukushima besloot NHK de serie voor 2013 te wijden aan een lokale, negentiende-eeuwse heldin. Het thema voor 2019 - de rol van Japan in de Olympische Spelen, van 1912 tot de eerste organisatie ervan in Japan zelf, in 1964 - preludeert duidelijk op het evenement dat in 2020 in Tokyo gehouden wordt.

Erfgoed-toerisme is een ander perspectief dat bij de themakeuze een kennelijke rol speelt.⁹ De restauratie van het iconische kasteel van Himeji werd in 2014 als het ware omlijst met een daar gesitueerde serie. Sowieso 'plugt' NHK de *taiga* in zijn andere programma's, zoals toeristische documentaires, die daardoor de eigen commerciële belangen dienen maar tevens de kijker attenderen op cultuurhistorisch belangrijke en aansprekende 'sites'. Lokale overheden gebruiken op hun beurt de *taiga* om historische 'sites' extra pr-steun te geven.¹⁰

Een internationaal fenomeen?

De vraag of de *taiga*-drama's als manifestatie van nationale nostalgie zo uniek zijn als ik suggereer, is alleen door een internationale vergelijking te beantwoorden. Die systematisch op zetten is lastig. De volgende observaties over tv-series die in elk geval qua lengte en - dus? - impact de Japanse evenaren, zijn dan ook slechts indicaties.¹¹

Laat ik beginnen in "Europa". In 38 episodes van elk 45 minuten vertelde *The Tudors*, gemaakt voor CBS maar in het Verenigd Koninkrijk uitgezonden door de nationale BBC, vier jaar lang (2007/2010) het verhaal van de dynastie die volgens velen vorm gaf aan het 'moderne' Engeland.

Hoewel men zou verwachten dat vervolgens Elizabeth I, die Engeland redde van Spanje's agressie, de hoofdrol zou spelen in een tv-serie - na de talloze bioscoopfilms die aan haar zijn gewijd - is dat (nog) niet gebeurd.

Wel vult sedert september 2016 *Victoria* het scherm, over de vrouw die als *regina et imperatrix* de belichaming werd van Brittannië's zo evident voorbijje imperiale groot(s)heid. De populariteit is nu al zodanig dat men overweegt in totaal zes series te produceren, elk met acht afleveringen van 45 minuten.

In Spanje werd met *Isabel* de late vijftiende eeuw, de tijd van Isabella 'de Katholieke', gedurende drie seizoenen (2012/2014) in 39 afleveringen van elk anderhalf uur verbeeld, in opdracht van TVE, de nationale televisie. De serie werd door de critici geloofd, met prijzen overladen, en door miljoenen gretig bekeken.¹² In 2016/2017 volgden de zeventien episodes waarin, telkens in 70 minuten, het leven geschetst werd van haar kleinzoon en erfgenaam, *Carlos, rey-imperador*. Zo leerde - in een tijd van (inter-)nationale economisch-politieke crisis... - het Spaanstalige televisiepubliek de geschiedenis kennen van hen die aan de wieg stonden van wat ooit het Spaanse imperium was. Toch was, om een veelheid van redenen, deze serie minder succesvol,¹³ mede door de complexiteit van de globaal-politieke verhaallijn - die ik overigens als terecht historiografisch-ambitieuus zou karakteriseren.

Door twee commerciële zenders in Frankrijk en Canada besteld maar tot woede van veel Fransen in het Engels gesproken, zal *Versailles* - over Frankrijks Zonnekoning, de bouwer van 's werelds meest iconische paleis - gedurende waarschijnlijk drie tv-seizoenen (2015/16; 2017/18; 2019/20) in totaal dertig afleveringen van een uur omvatten. Het is de duurste Franse serie ooit. Misschien is het tevens de meest (homo-)seksueel expliciete. Nogal wat resecanten zijn heel erg kritisch, maar het 'grote publiek' is enthousiast.¹⁴

Voor zover ik heb kunnen nagaan, zijn de afgelopen decennia althans in West-Europa geen andere ondernemingen van vergelijkbare omvang geëntameerd. Korthedshalve laat ik hier de evidente productie in de Russische Federatie buiten beschouwing.

In Turkije werd gedurende vier jaar (2011/2014) *Muhteşem Yüzyıl* vertoond - te vertalen als 'De Schitterende Eeuw'. Dit eerste Turkse product in dit genre is gemaakt door particuliere tv-maatschappijen. Het verbeeldt in 139 afleveringen van elk anderhalf uur in uitputtend detail de vroege zestiende eeuw, toen onder leiding van Soliman 'de Luisterrijke' het Osmaanse rijk zijn grootste bloei bereikte. De uitzendingen waren zeer populair.¹⁵ Echter, het nationale establishment - de Islamitische Kerk en de AK-partij - bleek er allesbehalve gelukkig mee: de Sultan dronk, zijn vrouwen waren 'te open', et cetera.¹⁶ Politieke druk leidde ertoe dat de serie niet werd herhaald.

Toch - of: daarom? - werd besloten een vergelijkbaar epos op het kleine scherm te brengen. Het speelt zich af in de dertiende eeuw toen Ertugrul Gazi, komend vanuit Centraal-Azië, in Anatolië de grondslagen legde voor de macht van de Osmanen, voorafgaand aan hun aanval op Constantinopel - 'het Westen'. Deze serie, *Dirilis: Ertugrul*, 'De wederopstanding van Ertugrul' - waarvan sinds het begin in 2014 al meer dan 83 afleveringen van elk bijna twee uur zijn vertoond - is, in tegenstelling tot de eerdergenoemde, gemaakt in opdracht van en uitgezonden door de Turkse nationale televisie. Onthullend en, wellicht, onthutsend of zelfs verontrustend: sedert 2015 worden in de serie steeds vaker politieke visies verkondigd die regelrecht voortkomen uit de zich ontwikkelende machtsaanspraken, ja zelfs soms de toespraken van President Recep Erdogan: zoals ooit Ertugrul Gazi Turkije's vijanden bloederig versloeg, zo zal ook hij dat doen. Bovendien maakt Erdogans propagandamachine op haar beurt weer gebruik van de populariteit van de serie.¹⁷ Interessant detail: de landen overziende waar *Dirilis: Ertugrul* eveneens vertoond wordt,¹⁸ stel ik vast dat het vrijwel allemaal staten zijn die ofwel een deels Turks verleden (en soms nog deels-Turkse bevolking) hebben, ofwel voor Turkije van politiek belang zijn. Historische nostalgie dient hier dus evident het heden en de toekomst van de natie.

Enigerlei verwijzing naar het pre-Islamitische verleden wordt door de meeste Islamitische regimes verboden, tenzij die - op historiografisch-ideologisch soms gewiekste wijze - kan worden ingepast in het heersend nationaal-politiek-religieuze discours. Zo financierde de Iraanse televisie in 2008 de productie van een, in 45 episodes van elk 50 minuten groots-opgezet historisch tv-epos over 'De Profeet Jozef' - in het tweede millennium v. Chr. de zoon van de laatste Bijbelse aartsvader, Jacob.¹⁹ Waarom deze keuze? Wel, mij dunkt omdat Jozef in de Sji'itische interpretatie van de Koran een belangrijke schakel vormt met het verste verleden van de drie monotheïstische godsdiensten. De regisseur gaf bovendien expliciet aan, dat, in tegenstelling tot het christendom, alleen deze islam, geprefigureerd in deze profeet, de mens echte wijsheid brengt.²⁰

Al in 1992 had de staatstelevisie in 22 afleveringen van elk 50 minuten, *Shaheed-e Kufa* op de beeldbuis gebracht, over 'de Martelaar van Kufa', Ali ibn Abu Talib, de schoonzoon van de Profeet en in de Iraanse mythologie de eerste 'rechtgeleide kalief', oftewel grondlegger van de Sji'itische islam. In 2010 volgde, na vijf jaar filmen, van dezelfde regisseur een epos uit dezelfde zevende eeuw, *Mokhtar-nameh* - 'Het verhaal van Mokhtar' -, eveneens voor

de staatsomroep vervaardigd. Dat toonde, in veertig afleveringen van telkens een uur, de heroïsche wraak van Mokhtar op de mannen die in de Slag bij Karbala (680 CE) Ali's zoon Huseyn gedood hadden, de kleinzoon van de Profeet en de 'nationale' heilige van Iran.

Tenslotte werd in 2008 *Dar Cheshm-e Baad* vertoond - 'In het Oog van de Wind'. De nationale omroep van de Islamitische Republiek schetste de 'Iraanse Revolutie' als een beweging met een lange aanloop - namelijk al vanaf de vroege twintigste eeuw.

Met dat al is geen enkele tv-serie gewijd aan de 'heidense' dynastieën die het land tot 1979 geregeerd hebben - van de Achaemenieden tot de Pahlavi's - al lenen, bijvoorbeeld, de imperium-bouwende acties van Cyrus 'de Grote' zich uitstekend voor de verbeelding van een groots nationaal verhaal in de regio waarin Teheran nu naar grootmachtstatus streeft.

In India heeft "Doordarshan", de nationale omroep,²¹ televisiegeschiedenis geschreven met twee producties die de meest geliefde - en volgens velen de oudste - verhalen uit het nationale verleden kleurrijk in beeld brachten. Hoewel veel wetenschappers menen dat ze niet historisch gefundeerd zijn, bekeek heel India in het televisiejaar 1987-1988 de 78 afleveringen, van elk 35 minuten, die het *Ramayana*-epos verbeeldde. En iedereen keek opnieuw toen de nationale televisie tussen 1988 en 1990 ook het duurste tv-drama presenteerde ooit in India gemaakt. Voor de *Mahabharata*, 'het 'Grote Verhaal van Bharat [India]', benutte men maar liefst 94 afleveringen van elk 45 minuten. In 2013/2014 werd een nieuwe versie vertoond, nu in 267 afleveringen van elk 20 minuten. Deze keer was - wellicht omdat de serie door een commerciële zender was vervaardigd, en misschien omdat een nieuwe generatie kijkers was aangetreden? - het religieus-filosofische element veel minder prominent. De meningen van publiek en critici waren verdeeld.

Problematisch is dat India cultureel gefragmenteerd is - tussen de vele groepen die varianten van het hindoeïsme belijden en de na 1947/1948 resterende Islamitische bevolking - en bovendien geen nationale taal heeft. De geschiedenis van het subcontinent tot de stichting van de eenheidsstaat is daarenboven zo geschakeerd, dat personen die voor het ene deel 'nationale' helden zijn, voor het andere juist de belichaming vormen van vroegere onderdrukking.

Desalniettemin bekeken velen in 2011/2012 de 124 episodes van elk ca. 40 minuten rond Chandragupta Maurya - de vorst die rond 300 v. Chr. bijna

heel India verenigde. Misschien niet verbazingwekkend begon in 2015 de uitzending van *Chakravartin Ashoka* - 'Keizer Ashok'. Daarin trad in 442 episodes van elk 20 minuten de derde Maurya-keizer op, de grote wetgever van het vroege India.

Populair was ook *Jodha Akbar*, de megaproductie waarin, van 2013 tot 2015, in 566 afleveringen van elk 25 minuten - tezamen meer dan 235 uur! - het leven van Keizer Akbar werd gevolgd, de man die, volgens vooraanstaande Indiase wetenschappers en politici, rond 1600 het islamitische en hindoeïstische India verzoende - zij het ook tijdelijk. Al was geen van deze *blockbusters* een product van India's nationale televisie, zij konden gezien hun boodschap mijns inziens toch een deel van de natie aanspreken. Maar niet iedereen!²² Het epos leidde tot woede, ja zelfs publieke rellen onder de Hindu-bewoners van de Rajasthan-regio, die er teveel islamitische trekjes in zagen. Een criticus schreef: "Historical trivia with a pinch of entertainment" definitely sounds close to what we see on TV. But sometimes that "pinch of entertainment" and the "trivia" turns a multi-layered complicated history into a black-and-white propaganda. To dangerous effect.' En voegde eraan toe: '...a blogger says her neighbour's child already hates Akbar. The child is five and has yet to study a history book.'²³

De situatie in Eurazië overziende, stel ik vast dat alleen in de Volksrepubliek China gekozen is voor een met Japan vergelijkbare traditie van grootschalige, jaarlijks uitgezonden verledenverbeeldingen.

Sedert de communistische machtsovername in 1949 werd van overheidswege verguizing gepredikt van alles wat 'feodaal' was - dat wil(de) zeggen: niet alleen de keizertijd, tot 1911, maar ook de erop volgende nationalistische periode. Het is dan ook niet verwonderlijk te constateren dat het televisieve terugblikken op een ver verleden pas in de allengs 'liberalere' jaren 1990 begon. Voor zover ik heb kunnen achterhalen, lopen de series sedertdien meestal tussen de dertig en vijftig afleveringen per jaar, altijd 45 minuten lang. Echter, in tegenstelling tot NHK brengt de Chinese staatstelevisie CCTV per jaar soms meerdere series tegelijk uit!

Veelzeggend is, dat aanvankelijk juist de vele dynastieën aan bod kwamen die China meer dan 2500 jaar lang hebben geregeerd. Er was zelfs, schreef een wetenschapper, sprake van een heuse "empire fever".²⁴ Mij lijkt evident dat in het post-Mao-tijdperk het hele Chinese verleden om ideologische redenen in een nieuw, glorieus licht gesteld kon en zelfs

moest worden. In 1998 werd, wellicht niet toevallig, het leven van de stichter van de Han-dynastie in beeld gebracht.²⁵ Sedertdien zijn in elk geval vier jaarseries gewijd aan de keizers van de laatste (Qing-)dynastie, maar ook aan belangrijke heersers uit de Tang- en de Ming-tijd. De Taiping-opstand, die in de negentiende eeuw de natie probeerde te verheffen tegen 'het imperialistische Westen', kreeg een serie, alsmede de revolutie van 1911. Het lot van een aantal gewone mensen in de woelige jaren 1925-1949 werd eveneens gevolgd. In 2013 werden leven en werken van Mao Zedong verbeeld, naar aanleiding van de honderdtwintigste verjaardag van zijn geboorte, met maar liefst 100 afleveringen. En in 2014 wijdde CCTV in totaal 48 afleveringen van een uur aan het leven van Deng Xiaoping, die honderdtien jaar tevoren geboren was. Hij werd gepresenteerd als de man die China herstelde na de ravage van de Culturele Revolutie. Het script kwam uit de gelederen van het 'literair bureau' van de Partij, en diende, zeker, tegelijkertijd de voortzetting van Dengs politiek-economische agenda onder diens opvolger Xi Jinping. Er werd echter ook 'geschiedenis' geschreven, met een herinterpretatie van de gedachten van Mao, als zou die, ware hem levenstijd gegeven, zelf de desastreuze Culturele Revolutie hebben beëindigd..

Slotopmerkingen

Hoewel dit eerste overzicht ooit van nationaal-historische televisiedrama's in Euraziatisch perspectief zeker veel meer onderzoek en uitwerking behoeft, brengt het mij toch tot een eerste constatering.

Ongetwijfeld is in 'open' samenlevingen een historische verbeelding van het verleden commercieel pas haalbaar als toch een meerderheid de erin gegeven visie als 'minimaal' nationaal accepteert. Toch kunnen zulke verbeeldingen een afspiegeling zijn van enige culturele en ideologische pluriformiteit, al zullen ook dan, wellicht subliminaal, een gewenst heden en een beoogde toekomst versterkt worden door het daarmee in harmonie verbeelde - als het ware progressief-nostalgische - verleden.

In staten/samenlevingen waarin veel cultureel-politieke verdeeldheid bestaat, kunnen (al te eenzijdig normerende) verledenverbeeldingen een broos evenwicht juist verstoren. Daarentegen zullen autoritaire regimes - die de massamedia financieren en, vaak, controleren - middels dergelijke verbeeldingen juist meer evident een beperkt en beperkend scala van

normen en waarden uitdragen, op hun beurt vanuit een perspectief dat desalniettemin evenzeer progressief-nostalgisch kan zijn.

Zoals gezegd is verder onderzoek nodig, op tal van punten, zoals de kwestie van de leeftijd van het kijkerspubliek. Niet de minst belangrijke vraag is, mede in dat verband, of televisieseries zoals de hier geanalyseerde - de Japanse en de andere in mijn Euraziatisch vergelijkende perspectief - de wereldwijd dalende populariteit van het medium bij de internet-generatie zullen overleven. Zal het internetpubliek door commercie en/of overheid voorzien worden van, ofwel zichzelf vermaken met een eigen nationaal-nostalgische verledenverbeelding?

Noten

1. In de jaren 1984-1987, en 2009-2011 zelfs bijna het dubbele: ca. 60 i.p.v. ca 33 uur.
2. P. Rietbergen, *Clio's Stiefzusters, Verledenverbeeldingen voorbij de Geschiedwetenschap* (Nijmegen 2015).
3. "Historical period drama films set in Asia" in *Wikipedia: The Free Encyclopedia*; Laatst gewijzigd op 8 September 2017, https://en.wikipedia.org/wiki/Historical_period_drama_films_set_in_Asia#Samurai_cinema_and_jidaigeki_films (Geraadpleegd op 24 augustus 2017).
4. Dit overzicht is gebaseerd op: de website(s) van NHK; de vele Wikipedia-lemmata voor de (hoofd-)personen in de series; en: J. Clements en M. Tamamuro, *The Dorama Encyclopedia* (Berkeley, 2003). N.B.: het is te betreuren dat NHK aan kijkers in het buitenland niet de mogelijkheid biedt om, bijv. via een vorm van "Uitzending Gemist", de taiga-drama's te volgen.
5. In Japan wordt altijd de familienaam eerst gegeven: Oda, Toyotomi, et cetera. Ik volg de westerse wijze.
6. Het gemiddelde voor 2017 tot en met juli was 13.53%: <http://aramajapan.com/news/chart/tv-drama-ratings-july-19-27/79048/>.
7. M. Schreiber, 'Jidaigeki: TV-Heroes face a New Century', *Japan Quarterly* 47 (2000), 4, 58-67. Cfr. Ook; Steve Levenstein, "Japan's TV Samurai Dramas Stand the Test of Time", http://inventorspot.com/articles/japans_samurai_dramas_stand_test_time_5789 (Geraadpleegd op 24 augustus 2017).
8. Cfr. Tagsold, C., "Popular realms of memory in Japan", *Contemporary Japan*, 25 (2013), 48; 51.
9. E.g.: Seaton, Ph., 'Taiga dramas and tourism', *Japan Forum*, 27 (2014), 82-103.
10. E.g.: <http://www.izumi-navi.jp/en/feature/buke>.
11. Bij gebrek aan relevante studies, is dit deel van mijn onderzoek grotendeels gebaseerd op een uitgebreide zoektocht op en interpretatie van data op het internet. De geciteerde sites zijn het laatst gecontroleerd op 24 augustus 2017.
12. Daniël G. Aparico, "Isabel I de Castilla concluye su reinado televisivo tras tres

- temporadas de éxitos en TVE; Ver más en TVE” Laatst gewijzigd op 1 december 2014, <http://www.20minutos.es/noticia/2310019/0/ultimo-capitulo-serie-isabel/tve/#xtor=AD-15&xts=467263>[http://www.20minutos.es/noticia/2310019/0/ultimo-capitulo-serie-isabel/tve/\(Geraadpleegd op 24 augustus 2017\)](http://www.20minutos.es/noticia/2310019/0/ultimo-capitulo-serie-isabel/tve/(Geraadpleegd op 24 augustus 2017);); D.G. “TVE intentará repetir el éxito de ‘Isabel’ con una nueva serie histórica, ‘Carlos, Rey Emperador’” Laatst gewijzigd op 7 september 2015, <http://www.20minutos.es/noticia/2547849/0/estreno/carlos-rey-emperador/isabel/#xtor=AD-15&xts=467263>[http://www.20minutos.es/noticia/2547849/0/estreno/carlos-rey-emperador/isabel/\(Geraadpleegd op 24 augustus 2017\)](http://www.20minutos.es/noticia/2547849/0/estreno/carlos-rey-emperador/isabel/(Geraadpleegd op 24 augustus 2017).). Cfr. Ook; S. Esteban, “Historia y ficción televisiva. La representación del pasado en ‘Isabel’”, *Index Comunicación* 6 (2016), 2: 151-171.
13. TVE intentará repetir el éxito de ‘Isabel’ con una nueva serie histórica, ‘Carlos, Rey Emperador’ Ver más en: <http://www.20minutos.es/noticia/2547849/0/estreno/carlos-rey-emperador/isabel/#xtor=AD-15&xts=467263>, en: <http://cinemania.elmundo.es/blog/critica-carlos-rey-emperador-un-juego-de-tronos-con-exceso-de-informacion/>
 14. The Week, “Versailles: Is lavish costume drama really a stinker?” Laatst gewijzigd op: 2 juni 2016, <http://www.theweek.co.uk/73112/versailles-bbcs-new-naughty-trashy-historical-drama> (Geraadpleegd op 24 augustus 2017); cfr. <http://www.allocine.fr/series/ficheserie-9245/critiques/>.
 15. https://en.wikipedia.org/wiki/Muhte%C5%9Fem_Y%C3%BCzy%C4%B1, en: <http://www.newyorker.com/magazine/2014/02/17/ottomania>. Cfr. ook: Ozurk, R., ed., *Handbook of Research on the Impact of Culture and Society on the Entertainment Industry* (Hershey, 2014), 182-202.
 16. William F. Zeman, “Muhtesem Yuzgil: Why Prime Minister Erdogan is at War With Turkey’s Top Soap Opera”, laatst gewijzigd op 4 januari 2013, <https://mic.com/articles/21876/muhtesem-yuzgil-why-prime-minister-erdogan-is-at-war-with-turkey-s-top-soap-opera#.mSyMjyZ7s> (Geraadpleegd op 24 augustus 2017); Hürriyet Daily News, “AKP deputy says ‘Muhteşem Yüzyıl’ will be off air in 2013,” Laatst gewijzigd op 8 december 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/akp-deputy-says-muhtesem-yuzgil-will-be-off-air-in-2013.aspx?pageID=238&nID=36404&NewsCatID=338> (Geraadpleegd op 24 augustus 2017).
 17. NN., ‘Erdogans Lieblingsserie’, *TZ* 18, 1 augustus 2017. Cfr. ook: http://www.focus.de/politik/videos/propaganda-in-der-tuerkei-in-erdogans-liebingsserie-koennen-tuerken-verfolgen-was-ihr-praesident-als-naechstes-plant_id_7428924.html.
 18. “Diriliş: Ertuğrul” in *Wikipedia: The Free Encyclopedia*; (Laatst gewijzigd op 8 Oktober 2017) https://tr.wikipedia.org/wiki/Dirili%C5%9F:_Ertu%C4%9Frul.
 19. “Prophet Joseph (TV Series)” in *Wikipedia: The Free Encyclopedia*; (Laatst gewijzigd op: 21 juli 2017) [https://en.wikipedia.org/wiki/Prophet_Joseph_\(TV_series\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Prophet_Joseph_(TV_series))
 20. De video is te zien via: <https://www.shiatv.net/video/c29e0d0d7a715d26041b> (Geraadpleegd op 24 augustus 2017).
 21. “DD National” in *Wikipedia: The Free Encyclopedia*; Laatst gewijzigd op 25 september 2017: https://en.wikipedia.org/wiki/DD_National (Geraadpleegd op 24 augustus 2017).
 22. O.a.: Merivarta, R., ‘Historical Film and Hindu-Muslim Relations in post-Hindutva

- India: The Case of *Jodhaa Akbar*', *Quarterly Review of Film and Video*, 35 (2016), 5; 456-477.
23. Swetha Ramakrishnan, "Demonising Akbar: Who needs RSS when a hit TV serial is already doing the job," Laatst gewijzigd op 26 mei 2015, <http://www.firstpost.com/entertainment/demonising-akbar-who-needs-rss-when-a-hit-tv-serial-is-already-doing-the-job-2260882.html> (Geraadpleegd op 24 augustus 2017).
 24. K. Qian, "Tianxia revisited: family and empire on the television screen", R. Bai, ed., *Chinese Television in the Twenty-First Century* (Londen, 2015), 175-191. Cfr. ook: D. Jinhua, 'Celebratory Screens: Chinese Cinema in the New Millennium', Khoo, O., ed., *Futures of Chinese Cinema: Technologies and Temporalities* (Bristol, 2009), 37-56, vooral: 43-44.
 25. Nectar Gan, "Controversial Deng Xiaoping drama series is based on fact, say producers", Laatst gewijzigd op 14 augustus 2014, <http://www.scmp.com/news/china/article/1572778/controversial-deng-xiaoping-drama-series-based-fact-say-producers> (Geraadpleegd op 24 augustus 2017); Tania Branigan, "Deng Xiaoping TV thriller serves Chinese president's agenda", Laatst gewijzigd op 15 augustus 2017, <https://www.theguardian.com/world/2014/aug/15/big-budget-drama-china-president-deng-xiaoping-at-historys-crossroads> (Geraadpleegd op 24 augustus 2017).